

Araştırma Makalesi (Research Article)

FESTİVALLERİN YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (A RESEARCH ON THE EFFECTS OF FESTIVALS ON LOCAL PEOPLE)

Gürkan ALAGÖZ^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-7446-6220)

Muhammed TAŞ² (orcid.org/ 0000-0002-5789-2826)

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Erzincan, Türkiye

²Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Erzincan, Türkiye

Özet

Alternatif turizmin önemli bir parçası olan festivaller, kırsal destinasyonların yoğunlaşması gereken önemli turistik ürünlerden biridir. Festivallerin, her turistik üründe olduğu gibi optimum fayda sağlayabilmek için, stratejik bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir. Bu araştırma, festivallerin düzenlendikleri şehirlerde oluşturduğu etkilerin yerel halk tarafından nasıl algılandığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı festivalin yerel halk üzerindeki algılarının kentsel gurur oluşumundaki etkisini belirlemektir. Bu bağlamda Erzincan ili Kemaliye ve Refahiye ilçelerinde gerçekleştirilen iki farklı festivalin etkileri incelenmiştir. Araştırma kapsamında Şubat ve Mart 2022 tarihleri arasında Kemaliye ve Refahiye ilçelerinde yaşayanlara anket yapılmıştır. Toplanan 350 anket üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Festivalin oluşturmuş olduğu pozitif ve negatif algıların ve sosyal faydanın, kentsel gurur üzerindeki etkilerinin analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda yerel halkın en çok hissettiği etkilerin sosyal fayda ve negatif etkiler olduğu görülmüştür. Kent temelli bakıldığında ise, Refahiye’de yerel halkın negatif etkileri daha yüksek düzeyde algıladığı ortaya çıkmıştır. Festivalin algılanan pozitif etkilerinin ve sosyal faydasının kentsel gururu pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Festival, Yerel halk, Festival turizmi, Turizm gelişimi

Abstract

Festivals, which are an important part of alternative tourism, are one of the important touristic products that rural destinations should concentrate on. Festivals, like every touristic product, need to be handled from a strategic point of view in order to provide optimum benefit. This study was carried out in order to determine how the effects of the festivals in the cities where they are held are perceived by the local people. Another aim of the study is to determine the effect of the festival’s perceptions on the local people on the formation of urban pride. In this context, the effects of two different festivals held in Kemaliye and Refahiye districts of Erzincan were examined. Within the scope of the study, a survey was conducted with people living in Kemaliye and Refahiye districts between February and March 2022. Analyzes were carried out on 350 questionnaires collected. Analysis was carried out on 350 of the questionnaires. An analysis of the positive and negative perceptions of the festival and the effects of social benefit on urban pride was carried out. As a result of the analysis, it was found that the effects that the local people felt the most were social benefits and negative effects. On a city-based view, it was revealed that the local people in Refahiye perceive the negative effects at a higher level. It was determined that perceived the positive effects and social benefits of the festival positively affect urban pride. According to the results obtained, suggestions were presented.

Keywords: Festival, Local people, Festival tourism, Tourism development.

* Sorumlu yazar: galagoz@erzincan.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2022.160

Giriş

Festivaller toplum üzerinde pek çok etkiye sahiptir. Yerel halkın gelişimini, yaşam tarzını, eğitim ve altyapısını farklı şekillerde kalkındırmaktadır. Festivallere katılım, yeni beceriler kazanma, gönüllülük faaliyetleri gibi sosyal, kültürel ve ekonomik yönden yerel halka fırsatlar sunmaktadır. Turizm bağlamında bu etkinlikler hızla büyüyen ve kalkınma açısından önemli katalizör olan olaylardır. Özellikle kırsal alanlarda kazanç sağlaması onları daha popüler hale getirmektedir. Ayrıca etkinlikler bölgelerin tanıtımına, imajına ve altyapısına da katkı sağlamaktadır (Irshad, 2011: 1). Festivaller yerel toplumu temsil eden etkinliklerdir. Bir destinasyonda yerel yaşam tarzına ilişkin bir festival düzenlendiğinde orada yaşayan toplumun festival planlama ve karar verme sürecine katılması önemlidir. Yerel toplum bu sürecin dışında kalırsa festivaller doğru bir şekilde gerçekleştirilemez (Jepson ve Clarke, 2013: 7). Yerel halkın turizm algısının bilinmesi, etkinlik planlayıcıların ve düzenleyicilerin etkinlik sürecinde karşılaşılabilecekleri sorunların çözümünde fayda sağlayacaktır (Boonsiritomachai ve Phonthanukitithaworn, 2019: 1).

Toplumsal değişim, toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan yaşadığı değişim sürecidir. Bu değişimin nedenleri oldukça önemlidir. Bu bağlamda turizm yerel toplum ve destinasyon üzerinde çok çeşitli etkileri olan bir endüstridir. Turizmin etki alanı, geliştiği bölgeler ve meydana gelen ilişkiler üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Bir bölgede turizmin gelişmesi, üretim yapısını ve sosyal yaşamı değiştirip dönüştürmektedir. Bu gelişim bazen ekonomik kalkınma şeklinde kendini gösterirken bazense kültürel değerlerin zarar görmesi, bölgedeki huzurun bozulması gibi durumlara da yol açabilmektedir (Çakmakçı ve Öztürk, 2019: 2).

Bu araştırmada Erzincan'ın Kemaliye ve Refahiye ilçesinde gerçekleştirilen festivallerin etkilerinin yerel halk tarafından nasıl algılandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda her yıl Kemaliye'de gerçekleştirilen Erzincan Kemaliye Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Festivali ve Refahiye'de gerçekleştirilen Dumanlı Yaylası Gençlik ve Doğa Festivalinin bu ilçelerde oluşturmuş olduğu etkilerin yerel halk tarafından nasıl algılandığı analiz edilmiştir. Bu iki şehri karşılaştırmanın en önemli sebebi ise Kemaliye'nin Erzincan'ın nispeten en çok turist ağırlayan ve turizm açısından en gelişmiş kenti olması, Refahiye'nin ise turizmde henüz başlangıç aşamasında olmasıdır. Ayrıca araştırmanın diğer bir amacı ise festivalin etkilerini oluşturan sosyal fayda, pozitif ve negatif etkilerinin kentten gurur duyma üzerinde etkisinin olup olmadığının belirlenmesidir.

Kavramsal Çerçeve

Ekonomisi büyük ölçüde turizme bağlı olan destinasyonlarda turistler ve yerel toplum arasında olumlu ilişkiler oluşturmak önemlidir. 1990'lı yılların başlarından itibaren yerel toplulukların turizm gelişiminde aktif rol oynaması kritik bir yaklaşım olarak görülmüştür. Bu yaklaşım geleneksel, hiyerarşik, sömürücü ve dayatmacı bir turizm planlamasından daha çok sürdürülebilir ve demokratik bir niteliğe sahiptir (Roberts, 2013: 35-36). Turizmin gelişmesine yönelik yatırım yapanlar sadece kalkınma ajansları, devlet veya yatırımcılar değildir. Yerel toplumlarda turizmden ekonomik ve sosyal fayda göreceğine inanarak para ve çaba harcamakta, umut beslemektedir (Moscardo, 2008: 1). Bölgesel kalkınmanın teşviki sadece bölgeye gelen turist sayısı ile değerlendirilmemelidir. Bunun yerine turizmi, bölgede teşvik edip etmemenin gerekip gerekmediği de sorgulanmalıdır. Turizmin genel topluma olan etkisi, nasıl planlandığına ve yönetildiğine bağlıdır (Stoeckl, 2008: 16-17).

Küresel etkinlikler çok uzun zamandır istihdamın ve ekonomik kalkınmanın en büyük teşvik edici fırsatı olarak görülmektedir. Küresel etkinlikleri gerçekleştirmek isteyen destinasyonlar ticaret ve turizmin canlandırılması, istihdamın artırılması ve bu yolla toplumsal kalkınma hedeflerine ulaşabilmeyi planlarına almışlardır. Burada etkinliklerin maliyetli, riskli ve karmaşık bir yapıya sahip olması üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Etkinlikler yerel sakinlerin ve katılımcıların beklentilerini karşılayacak şekilde tasarlanmalı ve yönetilmelidir. İyi tasarlandığında bölgesel kalkınmaya somut ve soyut yönden pek çok faydası olacaktır. Yeni ve iyileştirilmiş bir altyapı, yeni işler ortaya çıkarma, istihdam ve güçlendirilmiş kurumlar gibi somut katkıları, sivil gurur ve güvenin artması, sosyal sermaye ve topluluk uyumunun inşası gibi soyut katkıları arasında sayılabilir (The Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 2021: 7). Etkinlikler düzenleyenler ve yerel toplum tarafından sosyal ve kültürel kutlamalar olarak görülen, sayıları gittikçe artan ve düzenlendikleri bölgelere ekonomik yönden ciddi katkılar sunan faaliyetlerdir. Etkinliklerin turistik ürün haline dönüşmesi ve başarılı olabilmesi için amaçları ve yönetilme biçimleri önemlidir (Frisby ve Getz, 1989: 7). Etkinlikler turizm ürününü oluşturan bir unsur olarak değerlendirildiğinde popüler turizm destinasyonlarında yaşayan yerel toplum sakinlerinin hakkında aşağıda belirtilenlere sahip oldukları yargısı oluşmaktadır (Simpson ve Bretherton, 2013: 71):

- Bölgede turizm faaliyetleri yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır.

- Bölgede turizmin ekonomik değeri az anlaşılmıştır.
- Kişisel faydaları belirlemede zorluk yaşanmaktadır.
- Turizm çevre üzerinde olumsuz etkiye sahiptir.
- Turizm yerel toplum ve yaşam tarzı üzerinde olumlu etkiye sahiptir.
- Turizm toplum altyapısı ve hizmetlerine katkı sağlamaktadır.
- Yerel planlamacılar turizmi başarılı bir şekilde yönetmektedir.
- Bölgede daha fazla turizm gelişimi desteklenmektedir.

Turizmin özünde yer değiştirme söz konusu olduğundan kültürel manada bir etkileşim olması kaçınılmazdır. Etkinlikler ve buna bağlı gelişen olaylar her şeyden önce kültürel aktivitelerdir. Bazı yazarlar etkinlik turizmini kültür turizmi başlığı altında ele almışlardır (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012; Albayrak, 2013). Kültürel bir aktivite olması ve farklı toplumların bir araya gelmesi, kültürel değerler üzerinde bazı etkilere yol açacaktır. Schulenkorf (2012: 4) tarafından yapılan bir çalışmada, normlar ve değerlerin bireyin ve toplulukların iş birliği içerisinde olmasını veya direnme tarzını önemli ölçüde etkilediği, farklı sosyo-kültürel veya etnik kökene sahip kişi ve toplulukların ortak bir etkinlik için bir araya geldiklerinde kültürel değerlerden kaynaklı yanlış anlamalar ve topluluk statüsünde farklılıklar ortaya çıkabileceği belirtilmiştir.

Turizm bölgesel kalkınmayı ekonomik ve sosyal yönden etkileyen önemli bir araçtır. Özellikle diğer endüstrilerin kısıtlı geliştiği kırsal destinasyonlar ekonomik kazanımları arttırmak için turizmin sağladığı faydalara daha fazla odaklanmaktadır. Bu bağlamda çok fazla insanın bir araya gelmesine aracı olan etkinlik turizmi bu turizm destinasyonları için çok önemlidir (Skoultos ve Tsartas, 2009: 307). Moscardo (2008) turizmin kalkınmasında yerel liderlerin iş fırsatlarını arttırdığını ve yerel toplum için daha başarılı sonuçlar ortaya koyduğunu belirtmiştir. Yerel turizm hakkında sınırlı bilgi bulunan yerlerde yerel liderlerin ortaya çıkması zordur. Dış ajanlar turizm gelişim kararları üzerinde güç dengelerine hâkim olmaktadır. Bu şartlarda turizm planlamasının sıklıkla yapılmadığı ve yerel paydaşların çıkarlarının ihmal edildiğine tanıklık edilebilir. Dolayısıyla etkili bir koordinasyon ve planlama olmadan destinasyon topluluklarının turizm geliştirme kararlarına katılmaları zorlaşmaktadır. Yerel toplumlar turizmden elde edilecek faydanın maksimize edilmesinde muhakkak sürecin bir parçası haline dönüştürülmelidir (Moscardo, 2008: 8-9). Etkinliklere katılım yerel toplumun sosyal gelişimini güçlendiren ve sosyal sermayenin yaratılmasında katkı sağlayan bir durumdur. Etkinliklerin sosyal sermaye oluşturmanın bir aracı olarak ele alınabilmesi için bütünleşik bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu bağlamda etkinliklerin toplum üzerinde potansiyel faydalarına odaklanmak önemlidir. Yerel toplumun sosyal gelişimi, ortak anlam oluşturma ve sosyal ağların genişletilmesi için etkinliklerin teşvik edilmesi gerekmektedir (Ziakas, 2016: 1144).

Hipotezlerin Geliştirilmesi

Panfiluk (2015) tarafından kamu kurumlarınınca düzenlenen etkinliklerin etkilerini ölçmeye yönelik yapılan bir araştırma sonucunda bölgesel ölçekte turizm ekonomisinin bir parçası olan özel etkinliklerin hem istihdamda hem de gelirden baskın bir role sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca etkinliklerin bölgede kalma süresinin artmasına bağlı olarak memnuniyetin artmasına ve doğrudan harcamaların büyümesine katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Yıldız ve Polat (2016) tarafından yerel halkın Eskişehir’de düzenlenen festivallerin etkilerine ilişkin algılarını tespit etmeye yönelik yapılan araştırma neticesinde yerel halkın festivallerin kentsel gurur, sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerini olumlu algıladığı, olumsuz etkileri ise orta düzeyde algıladığı belirtilmiştir. Sert (2017) tarafından yapılan bir çalışmada festivallerin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri ele alınmıştır. Araştırma sonucunda yerel halkın festivallerin sosyal faydalarının sosyal maliyetinden daha fazla olduğuna inandığında desteklediği tespit edilmiştir.

Erdem, Mızrak ve Aratoğlu (2018) tarafından festivallerin düzenlendiği bölgeye sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak katkı sağladığı ve reklam ve tanıtımının bir aracı olduğu belirtilmiştir. Işıldar ve Yıldız (2019: 945) festivallerin destinasyon imajının geliştirilmesini sağladığını ve destinasyon tanınırlığını arttırdığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada (Zavalsız ve Öztürk, 2020) festivallerin yerel halk üzerinde olumsuz etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çin’de yapılan bir çalışmada etkinliğin uluslararasılaşma düzeyi, katılımcı sayısı ve sürekliliğinin etkinliğin çekiciliğini arttırabileceği ve bu türde etkinliklerin şehir ekonomilerini kalkındıracağı tespit edilmiştir (Lu, Zhu ve Wei, 2020: 1528). Koç ve Yıldırım (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda Uluslararası Troia Festivali’nin Çanakkale’ye fiziki, sosyal, ekonomik açıdan katkı sağladığını, ancak yabancı ziyaretçi sayısının yetersiz olması, yetersiz tanıtım, uzaklık ve altyapıdan kaynaklı eksiklikler sebebiyle, destinasyon imajına beklenen katkıyı yapamadığı belirtilmiştir.

Bu bağlamda çalışmada Kemaliye ve Refahiye’de gerçekleştirilen festivallerin algılanan etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, festivalin yerel halk üzerindeki etkilerini oluşturan dört faktöre,

sosyal fayda, pozitif etkiler, negatif etkiler ve kentsel gurur, ilişkin algı düzeyi ölçülmüştür. Ayrıca festivalin gerçekleştiği yere göre yerel halkın algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı konusunda aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H₁: Festivallerin algılanan etkileri festivalin gerçekleştiği yere göre anlamlı farklılık göstermektedir.

21. yüzyıla girerken düzenlenen etkinlikler küresel manada büyük ilgi görmüştür. Bu etkinlikler yurttaşlık gururunu desteklemek ve binlerce katılımcıyı bölgeye çekmek için gerçekleştirilmiştir (Goldblatt, 2013: 80). Berselli, Añaña ve Zucco (2021) tarafından festivallerin sosyal değişim, boş zaman ve eğlence için fırsatlar sunduğu topluluk duygusu oluşturma ve yaşam kalitesine anlam kattığı belirtilmiştir. Festivallerin ekonomik ve sosyal faydalar, sosyal ve çevresel maliyetler, topluluk gururu ve yaşam kalitesini etkilediği, olumlu etkilerin topluluk gururu üzerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir. Yolal vd. (2016) tarafından festivallerin topluma olumlu faydalarının yerel halkın öznel iyi oluşu üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir. Attanasi vd. (2012: 6) tarafından yerel topluluk değerlerine ve kültürel geçmişe dayanan festivallerin sadece rekreasyonel bir değere sahip olmadığı, aynı zamanda uyum ve bütünleşme açısından olumlu etkilerle toplum gururunu yeniden canlandırmada yardımcı olabileceği belirtilmiştir. Inoue ve Havard (2014: 297, 307) tarafından spor etkinliklerinin toplumda heyecan, bağlılık ve gurur gibi sosyal faydalar getirebileceği, heyecan ve gurur gibi etkilerin yerel yönetimlerin bu tarz organizasyonları desteklemesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda festivalin algılanan etkilerinin kentsel gurur üzerindeki yordama gücünü tespit etmek amacıyla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H₂: Festivallerin algılanan etkileri kentsel gurur üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

H_{2a}: Festivallerin algılanan pozitif etkileri kentsel gurur üzerinde anlamlı ve pozitif etkiye sahiptir.

H_{2b}: Festivallerin algılanan negatif etkileri kentsel gurur üzerinde anlamlı ve negatif etkiye sahiptir.

H_{2c}: Festivallerin algılanan sosyal faydası kentsel gurur üzerinde anlamlı ve pozitif etkiye sahiptir.

Yöntem

Araştırma etkileri incelenen festivallerden ilki Kemaliye’de düzenlenen Uluslararası Kemaliye Kültür ve Doğa Sporları Festivali’dir. Her yıl Haziran ayının son haftası gerçekleştirilen ve 2021 yılında kırk ikincisi düzenlenen Uluslararası Kemaliye Kültür ve Doğa Sporları Festivali yüzlerce kişiyi Kemaliye’ye çekmektedir. Özellikle doğa sporları meraklılarının ve maceracıların dikkatini çeken bu festival lisanslı sporcuların katılımıyla gerçekleşmektedir. Üç gün süren festival içerisinde dağ tırmanışı, yarasa adam gösterileri, paraşütle atlama, su sporları ve kültürel etkinlikler yapılmaktadır (Taş, 2019).

Araştırmada etkileri ele alınan ikinci festival ise Refahiye’de düzenlenen Dumanlı Gençlik ve Doğa Festivali’dir. 2021 yılında beşincisi düzenlenen festivale giderek yoğun bir ilgi gösterilmektedir. Özellikle doğaseverlerin, doğa sporu tutkunlarının, kampçıların ve gençlerin ilgisini çeken bu festival sürecinde; güreş, okçuluk, bisiklet, kano, konser, kamp ateşi, off-road yarışmaları, doğa yürüyüşü ve motokros etkinlikleri gibi birçok etkinlik üç gün içinde ve Ekim ayında düzenlenmektedir. Son yıllarda ülke genelinde tanıtımları yapılan festivalin ilerleyen süreçte daha fazla turisti bölgeye çekebileceği öngörülmektedir.

Araştırmanın evrenini Refahiye ve Kemaliye’de ilçe merkezinde ikamet eden yerel halk oluşturmaktadır. 2021 yılı verilerine göre Refahiye merkez nüfusu 4.369 kişi, Kemaliye’nin merkez nüfusu ise 2.526 kişidir. Her iki ilçenin toplam nüfusu 6.895 kişidir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022). Araştırmanın veri toplama sürecine geçilmeden önce gerekli olan etik kurul izni Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan alınmıştır (Toplantı Protokol No: 01/10. Toplantı Tarihi: 21/01/2022). Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcılara bölgede düzenlenen festivalin algılanan etkilerine (sosyo-ekonomik etki 7 ifade, kültürel etki 7 ifade, olumsuz etki 6 ifade ve kentsel gurur 7 ifade) yönelik 27 ifade yönetilmiştir. İfadeler, 1=Kesinlikle katılmıyorum - 5=Kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’ li Likert ölçeği ile derecelendirilmiştir. Anketin ikinci bölümünde ise araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 4 soru sorulmuştur. Anketin oluşturulmasında festivalin algılanan etkilerini ölçmeye yönelik olan ifadeler Yıldız ve Polat’ın (2016) çalışmasından alınmıştır. Kemaliye’de düzenlenen festivalin etkileri Kemaliye’de yaşayanlara, Refahiye’de düzenlenen festivalin etkileri Refahiye’de yaşayanlara sorulmuştur. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilerek 2022 yılının Şubat ve Mart ayları içerisinde çevrim içi ve yüz yüze anket yöntemleriyle, 300 anket Kemaliye, 300 anket Refahiye’de dağıtılmıştır. Dağıtılan anketlerden 372’si geriye dönmüştür. Hatalı/eksik doldurma ve çeşitli sebeplerden dolayı 22 anket değerlendirme dışında bırakılmış, analizler 350

anket üzerinden yapılmıştır. Anketin toplanacağı dönemin Kış mevsimine denk gelmesi nüfusun birçoğuna ulaşılmasını engellemiştir. Karasar (2012: 127) toplumbilimlerinde evreni temsil edecek olan ideal örneklem sayısının 300 ila 400 arası olması gerektiğini belirtmiştir. Hatta örneklem sayısının 100'den aşağı düşmemesinin yararlı bir uygulama olacağını önermiştir. Bu bağlamda ulaşılan örneklem sayısının yeterli olduğu düşünülmektedir.

Verilerin analizinde, SPSS ve AMOS paket programlarından yararlanılmıştır. İlk olarak araştırma ölçeğindeki ifadelerin basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır. Bu katsayıların -2 ve +2 arasında olduğu tespit edilmiş ve verilerin normal dağıldığı (Kline, 2011) görülmüştür. Bu kapsamda, açımlayıcı faktör analizi, frekans analizi, bağımsız iki grup arası t-testi ve verilerin güvenilirliği SPSS paket programı yardımıyla incelenmiştir. Ayrıca AMOS programı yardımıyla da doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizleri irdelenmiştir. Tüm bunlara ek olarak verilerin birleşim ve ayrışım geçerliliği de sınanmıştır.

Bulgular

Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistiksel Sonuçlar

Tablo 1'de katılımcıların demografik verilerine ilişkin betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Tablo 1'e göre katılımcıların %60,9'u Refahiye'de ve %39,1'i Kemaliye'de ikamet etmektedir. Ayrıca %75,1'i erkek iken %24,9'u kadındır. Eğitim seviyeleri incelendiğinden %58'i üniversite, %30,3 lise ve %11,7'si ise ilköğretim mezunudur. Katılımcıların yaşları incelendiğinde en çok %27,1 ile 36-45 yaş arası, takiben %26 ile 26-35 yaş arası ve en az %10 ile 56 ve üzeri olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyi incelendiğinde ise %29,1'i 6001-8000 TL arası, %27,1'i asgari ücret (4253 TL), %16'sı 4254-6000 TL arası ve %14,8'i 10001 TL ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Verilerine İlişkin Frekans Analizi

Değişken	n	(%)	Değişken	n	(%)		
Yer	Refahiye	213	60,9	Yaş	18-25	64	18,3
	Kemaliye	137	39,1		26-35	91	26,0
	Toplam	350	100		36-45	95	27,1
Cinsiyet	Kadın	87	24,9		46-55	65	18,6
	Erkek	263	75,1		56 ve üzeri	35	10,0
	Toplam	350	100		Toplam	350	100
Eğitim	İlköğretim	41	11,7	Gelir	Asgari ücret	95	27,1
	Lise	106	30,3		4254- 6000 TL	56	16,0
	Ön lisans	64	18,3		6001-8000 TL	102	29,1
	Lisans	108	30,9		8001-10000 TL	45	12,9
	Yüksek Lisans	25	7,1		10001-12000 TL	25	7,1
	Doktora	6	1,7		12001 TL ve üzeri	27	7,7
	Toplam	350	100		Toplam	350	100

Güvenilirlik Analizi ve Açımlayıcı Faktör Analizi

İç tutarlılık yöntemi kullanılarak araştırma ölçeğinin güvenilirliği test edilmiştir. Tablo 2'de ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının 0,70'ten büyük olması (Bryne, 2010) ile sonuçların güvenilir olduğu anlaşılmış ve açımlayıcı faktör analizi yapılması için verilerin uygun olup olmadığını test etmek amacıyla KMO örneklem yeterliliği testi yapılmıştır. KMO testi sonucunun 0,7'den büyük olması, örneklem yeterliliğinin iyi olduğu göstermektedir. Bartlett testi sonucu ise ($x^2=5496,520$) $p<0,05$ olması korelasyon matrisi ile birim matrisi arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir (Can, 2018). Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda döndürme işlemi için binişik 3 ifade faktör analizinden çıkarılarak "Varimax Döndürme Yöntemi kullanılarak döndürme işlemi gerçekleştirilmiştir. Son döndürme işlemi neticesinde 4 faktör ortaya çıkmış ve 24 ifadenin açıklanan toplam varyansı %65,919 olmuştur.

Tablo 2. Açımlayıcı Faktör Analizi ve Ölçüm Modeli Değerleri

Festivalin Etkileri	AFA				DFA			
	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans	Özdeğer	Cronbach Alpha	Standardize Faktör Yükleri	t değeri	P	
Pozitif Etkiler	PE1	0,673	22,163	9,909	0,918	0,710	-	-
	PE2	0,695				0,772	16,566	0,001

	PE3	0,659				0,768	13,702	0,001
	PE4	0,795				0,814	14,515	0,001
	PE5	0,667				0,811	14,473	0,001
	PE6	0,758				0,737	13,169	0,001
	PE7	0,696				0,779	13,872	0,001
	PE8	0,659				0,685	12,204	0,001
Negatif Etkiler	NE1	0,779	15,146	1,337	0,863	0,720	-	-
	NE2	0,831				0,785	14,715	0,001
	NE3	0,829				0,811	10,910	0,001
	NE4	0,722				0,643	9,272	0,001
	NE5	0,662				0,520	6,929	0,001
	NE6	0,778				0,670	9,747	0,001
Sosyal Fayda	SF1	0,733	10,672	1,064	0,872	0,811	-	-
	SF2	0,702				0,913	18,959	0,001
	SF3	0,837				0,775	15,939	0,001
Kentsel Gurur	KG1	0,690	17,939	3,510	0,903	0,747	-	-
	KG2	0,621				0,721	13,565	0,001
	KG3	0,685				0,743	14,012	0,001
	KG4	0,730				0,846	16,268	0,001
	KG5	0,670				0,781	14,599	0,001
	KG6	0,708				0,828	14,780	0,001
	KG7	0,647				0,676	12,707	0,001
KMO and Bartlett's Test								
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.						0,926		
Approx. Chi-Square						5496,520		
Bartlett's Test of Sphericity	df					276		
	Sig.					0,000		

Faktör analizi sonucunda Yıldız ve Polat'ın (2016) belirttiği faktör yapısına ulaşamadığından çıkan boyutların içerdiği ifadelerle göre yeniden değerlendirilmiştir. Yazarların belirttiği sosyo-ekonomik etkiler kısmında yer alan ifadelerin sosyal içerikli olanları tek bir faktör altında toplanmış, ekonomik etkiler ise kültürel etki başlığıyla birleşmiştir. Dolayısıyla faktör isimlendirmeleri: Pozitif Etkiler (PE), Negatif Etkiler (NE), Sosyal Fayda (SF) ve Kentsel Gurur (KG) şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 3. Festivalin Algılanan Etkilerine Yönelik İfade Ortalamaları

Faktör	İfadeler	$\bar{x}$
Pozitif Etkiler ($\bar{x}$ =3,48)	PE1 Festival süresince yerel halk için daha çok iş fırsatı bulunmaktadır.	3,37
	PE2 Festival, yerel halka yeni beceriler geliştirme fırsatları sağlamıştır.	3,55
	PE3 Festival, yerel halka sanatsal yeteneklerini sergilemek için fırsatlar sağlamıştır.	3,63
	PE4 Festival yerel halkın yaşam standartlarını artırır.	3,40
	PE5 Festival yerel halkta birliktelik duygusu yaratmaya katkıda bulunmuştur.	3,65
	PE6 Festival altyapının gelişmesini sağlamıştır.	3,39
	PE7 Festival yerel kültürün (tarihsel mirasın) korunmasına yardımcı olur.	3,57
	PE8 Festival, doğal çevrenin korunmasını sağlamaktadır.	3,33
Negatif Etkiler ($\bar{x}$ =3,52)	NE1 Festival süresince çevre kirliliği artmıştır.	3,15
	NE2 Festival süresince festival alanlarını çevreleyen yerlerde çöp yığınları artmıştır.	3,02
	NE3 Festival süresince gürültü düzeyi artmıştır.	3,13
	NE4 Festival süresince toplumdaki suç oranı artmıştır.	2,38
	NE5 Festival süresince trafik ve park sorunları artmıştır.	3,51
	NE6 Festival süresince aşırı kalabalık yerel yönetimlerin hizmetlerini aksatmıştır.	2,93
Sosyal Fayda ($\bar{x}$ =3,87)	SF1 Festival, yerel halka bulunduğu toplum dışından yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlamıştır.	3,81
	SF2 Festival yerel halk için eğlence fırsatlarını artırmıştır.	3,80
	SF3 Festival kentte bulunan ziyaretçi sayısını artırmıştır.	4,02
Kentsel Gurur ($\bar{x}$ =3,80)	KG1. Festival kente ve yerel halka bölgedeki turizmi teşvik edecek bir imaj sağlamıştır.	3,84
	KG2 Festival aracılığıyla toplum kimliği geliştirilmiştir.	3,56
	KG3 Yerel halkta festivali sahiplenme duygusu vardır.	3,64
	KG4 Festival nedeniyle, yerel halkın kentlerine duydukları gurur artmıştır.	3,85
	KG5 Festival sayesinde kentin ünü artmıştır.	4,05
	KG6 Yerel halk festival süresince bölgede ziyaretçilerle birlikte olmaktan keyif almıştır.	3,83

Tablo 3'e göre festivalin yerel halk üzerindeki etkilerine ilişkin algı düzeylerine bakıldığında, sosyal fayda faktörünün diğer faktörlere göre daha yüksek bir katılım ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, festivallerin, sağladığı sosyal faydaların halk üzerinde pozitif bir algı yarattığını gösterebilir. Kentsel gurur faktöründe ise katılım ortalaması 3,80 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum ise festivallerin, gerçekleştirildiği destinasyonlarda gurur kaynağı olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte festivalin negatif etkilerini algılama düzeyleri festivalin pozitif etkilerini algılama düzeylerine göre daha yüksektir. Bu durum ise festivallerin algılanan negatif etkilerinin, pozitif etkilerine göre yerel halk tarafından daha çok hissedildiği şeklinde yorumlanabilir.

Birleşim ve Ayrışım Geçerliliği

Yapıların güvenilirliğini ve geçerliliğini test etmek için Cronbach's Alpha'dan daha güvenilir sonuçlar veren birleşim güvenilirliği (CR) değerleri hesaplanmıştır. CR değerinin 0,70'in üzerinde olması, faktörün yapı güvenilirliğine sahip olduğuna işaret eder (Hair vd., 2014). AVE (ortalama açıklanan varyans) değerinin ise 0,50'nin üzerinde olması faktörün birleşim geçerliliğine sahip olduğuna işaret eder. Tüm bunların yanında ayrışım geçerliliği $CR > AVE$ ve $\sqrt{AVE} > \text{Faktörler arası korelasyon koşulu}$ ile sağlanmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın sonuçlarının birleşim ve ayrışım geçerliliğini sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla araştırmanın güvenilirliği ve yapı geçerliliği sağlanmıştır.

Tablo 4. Birleşim ve Ayrışım Geçerliliği Değerleri

	CR	AVE	PE	NE	SF	KG
PE	0,92	0,58	0,76			
NE	0,85	0,50	-0,039	0,71		
SF	0,87	0,70	0,193	-0,060	0,83	
KG	0,91	0,59	0,188	-0,130	0,520	0,77

PE: Pozitif etkiler, NE: Negatif etkiler, SF: Sosyal fayda, KG: Kentsel gurur

Ölçüm Modeli

Ölçme modelinde kullanılan ölçeklerin yapı geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Tablo 2' deki DFA sonuçlarına göre, maddelerin faktör yüklerinin 0,520-0,913 arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca, Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'e (2003) göre kabul edilebilir ve iyi uyum değerlerine ilişkin kriterler ise Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde en önemli uyum değeri χ^2 değerinin sd değerine olan oranı 1,978, CFI değerinin 0,958, GFI değerinin 0,900 ve SRMR değerinin 0,042 olması iyi uyumun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, AGFI değerinin 0,870 ve RMSEA değerinin 0,053 olması kabul edilebilir uyum olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular ışığında araştırma için kullanılan ölçeğin açılımlayıcı faktör yapısının doğrulandığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Uyum Değerleri	Uyum
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 3$	$3 \leq \chi^2/sd \leq 5$	1,978	İyi uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,053	Kabul edilebilir uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,958	İyi uyum
GFI	$\geq 0,90$	0,89-0,85	0,900	İyi uyum
AGFI	$\geq 0,90$	0,89-0,85	0,870	Kabul edilebilir uyum
SRMR	$< 0,05$	$< 0,08$	0,042	İyi uyum

Yapısal Modelin ve Hipotezlerin Test Edilmesi

Tablo 6'da festivallerin gerçekleştirildiği yere göre yerel halk üzerinde farklı etkilerinin olduğunu öne süren H_1 hipotezinin sınanmasına yönelik t testi sonuçları yer almaktadır. Tablo 6'ya göre H_1 hipotezi negatif etkiler (NE) ($p < 0,05$) boyutu açısından farklılık göstermektedir. Dolayısıyla H_1 hipotezi desteklenmiştir.

Tablo 6. H_1 Hipotezinin Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Boyutlar	Festivalin Yeri	N	$\bar{x}$	t	p
Kentsel Gurur (KG)	Refahiye	213	3,7928	-0,312	0,755

	Kemaliye	137	3,8217		
Sosyal Fayda (SF)	Refahiye	213	3,7997	-1,909	0,057
	Kemaliye	137	3,9976		
Negatif Etkiler (NE)	Refahiye	213	3,1557	3,282	0,001*
	Kemaliye	137	2,8114		
Pozitif Etkiler (PE)	Refahiye	213	3,4853	-0,052	0,958
	Kemaliye	137	3,4909		

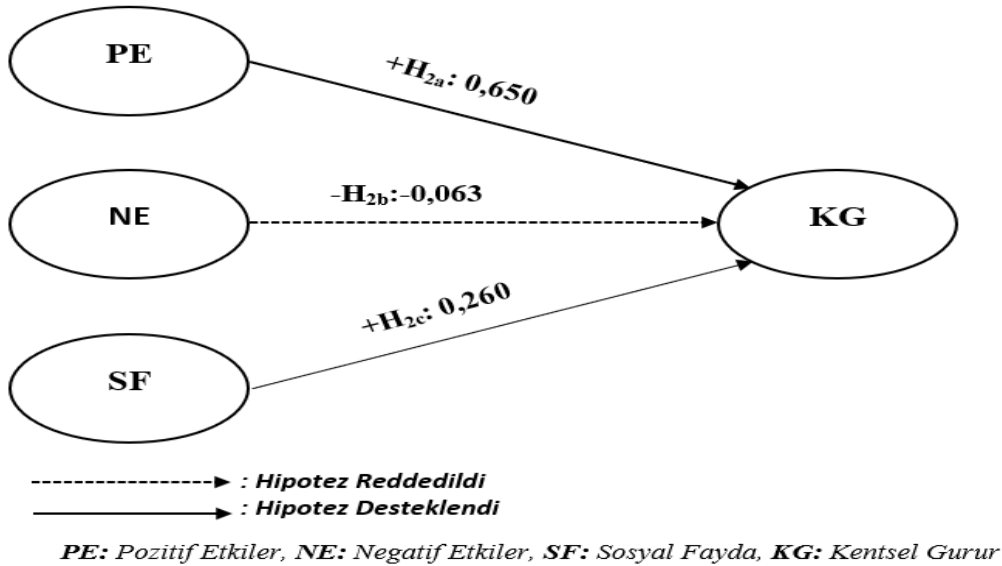
Araştırmanın yapısal modeline ilişkin bilgiler Tablo 7’de yer verilirken analizler neticesinde ortaya çıkan yapısal model ve modele ilişkin bilgilerde Şekil 1’de yer verilmiştir. Tablo ve şekil incelendiğinde araştırmanın H₂ hipotezi; H_{2a} ve H_{2c} alt hipotezlerinde desteklenmiş, H_{2b} hipotezinde ise desteklenmemiştir.

Tablo 7. Yol Analizi ve H₂ Hipotezi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Hipotez	Yol Analizi	β	t values	p	Sonuç
H _{2a}	PE->KG	0,650	8,950	***	√
H _{2b}	NE->KG	-0,063	-1,690	0,067	X
H _{2c}	SF->KG	0,260	4,518	***	√

Tabloya göre; festivalin yerel halk tarafından algılanan pozitif etkilerinin (PE), kentsel gurur (KG) üzerinde ($\beta=0,650$, $t=8,950$, $p=0,001$) anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca algılanan sosyal faydanın (SF) da kentsel gurur (KG) üzerinde ($\beta=0,260$, $t=4,518$, $p=0,001$) anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Festivalin algılanan negatif etkilerinin (NE), kentsel gurur üzerinde (KG) anlamlı bir etkiye sahip olmasa da oluşan etkinin negatif yönlü ($\beta=-0,063$, $t=-1,690$, $p=0,067$) olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_{2a} ve H_{2c} hipotezleri kabul edilirken H_{2b} hipotezi reddedilir.

Şekil 1. Test Edilen Yapısal Model

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma turizm gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu düşünülen etkinliklerin yerel halk tarafından nasıl algılandığını ve yerel halkın kentsel gurur algısını etkileyip etkilemediğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın ilk bulgusu festivallerin yerel halk tarafından algılanan etkisinin orta düzeyde olduğudur. Sosyal fayda ve kentsel gurur faktör ortalamalarının pozitif ve negatif etkilerin algılama düzeylerine göre nispeten daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca destinasyon bazında yerel halkın festivalin etkilerini algılama düzeyinin farklılaştığı görülmektedir. Sosyal fayda, pozitif etkiler ve kentsel gurur faktörlerinde herhangi bir anlamlı fark olmamasına rağmen, negatif etkileri algılama düzeyleri katılımcıların yaşadığı destinasyona göre farklılık göstermektedir. Refahiye’de yaşayanlar festivalin negatif etkilerini daha yüksek düzeyde algılamakta, Kemaliye’de yaşayanlar ise negatif etkileri daha düşük düzeyde algılamaktadır. Bu durumun düzenlenen festivalin içeriği, tarihi ve festivale alışkanlık düzeyi ile alakalı olabileceği söylenebilir. Ayrıca bu iki destinasyonun turizm gelişim düzeyi de farklıdır. Kemaliye turizmde bölgenin uğrak noktalarından biridir. Refahiye’de ise turizmle ilgili gelişim düzeyi düşüktür.

Erzincan'ın Kemaliye ve Refahiye ilçelerinde her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen festivaller, yerel halk üzerinde olumlu ekonomik etkilere sahip olmanın yanı sıra, ev sahibi topluluklar için topluluk uyumu gibi olumlu sosyo-kültürel faydalar da sağlayabilir. Ayrıca etkinlikler yerel gelenekleri koruyarak turizmin gelişimini de teşvik etmektedir (O'Sullivan ve Jackson, 2002; Felsenstein ve Fleischer, 2003; Xie, 2004). Ekonomik olarak festival sırasında yapılan konaklama, yeme-içme, alış-veriş vb. harcamalar gösterilebilir. Sosyo-kültürel olarak; festivallerdeki kültürel etkinlikler, turistlerin benzersiz deneyimler yaşamalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda, yerel halk; turizmi, yerel kimliklerini yaratıcı bir şekilde güçlendirmek ve sergilemek için bir araç olarak da kullanılabilir (Intason, Lee ve Coetzee, 2021). Dolayısıyla festivallerin etkisiyle birçok yönden destinasyonun tanıtım faaliyeti de yapılmış olur. Kısa süreli festival esnasında bölgeyi tanıma fırsatı bulan turistler için destinasyonun pazarlaması yapılabilir ve turistlerin tekrar gelme niyeti oluşması için yerel halk fırsat elde etmiş olabilir.

Araştırmada sorgulanan ikinci hipotez, algılanan pozitif etkinin, negatif etkinin ve sosyal faydanın algılanan kentsel gurur üzerinde etkisinin olup olmadığıdır. Buna göre algılanan pozitif etki ve sosyal fayda düzeyi arttıkça kentsel gururda pozitif yönde artmaktadır. Algılanan negatif etkiyle kentsel gurur düzeyi arasında eksi yönlü bir ilişki olsa da bu ilişki istatistikî açıdan anlamlı değildir. Bu araştırmanın sonuçları pek çok çalışmayla uyumludur. İlgili literatürde bahsedildiği üzere (Attanasi vd., 2012; Inoue ve Havard, 2014; Yıldız ve Polat, 2016; Yolal vd., 2016; Berselli vd., 2021) festivallerin sağladığı pozitif etki, sosyal fayda ve kentsel gurur değişkenleri arasında yakın ve destekleyici bir ilişki olduğu ve bunların birbirlerini etkilediği görülmektedir. Işıldar ve Yıldız (2019: 945) yerel halkın festivalin olumlu sosyal faydalarının (ziyaretçilerle arkadaşlık, birlikte vakit geçirme gibi) ve festivale desteğin bireysel ve kentsel gururu arttırdığını belirtmiştir. Etiosa (2012) etkinliklerin yerel toplum üzerinde destinasyon geliştirme ve markalaşma için bir araç olabileceğini, ancak etkinliklerin düzenlenmesinde uygun bir planlama ve organizasyon eksikliği durumunda toplum üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini de göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca etkinliklerin yerel toplumlarda destinasyon imajı oluşturduğunu ve topluluk bağını da etkilediğini vurgulamıştır. Negatif etkilerin kentsel gurur üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Negatif etkilerin azaltılması önemlidir. Ancak festivallerin yerel değerler üzerindeki negatif etkilerinin azaltılmasında sorumluluk sadece yerel yönetimlerin olmamalıdır. Bu bağlamda yöresel değerlerin korunmasında ev sahibi toplumun festivalin planlama ve organizasyonuna maksimum düzeyde katılımının sağlanması gerekmektedir (Güneş, 2022: 47). Festivallerin negatif etkilerinin ön plana çıkarılması yerel toplumun festival düzenlemeye ilişkin vereceği desteğin azalmasına neden olacaktır (Gursoy, Kim ve Uysal, 2004: 177-179). Bu bağlamda algılanan negatif etkilerin azaltılması önemlidir.

Her iki festivalin ağırlıklı olarak katılımcısı genç nüfustan oluşmaktadır. Bu bağlamda festivaller genç nüfusun ilgisini çekebilecek ve kalış sürelerini arttırabilecek etkinliklerle desteklenmelidir. Ayrıca bu tarz etkinlikler şehir dışında yaşayan bölge sakinlerinin, bölgeye gelmesi için birer sebep durumundadır. Özellikle bu bağlamda büyük şehirlerde yaşayan sakinlerin bölgeyi tercih etmesine uygun ortamlar hazırlanmalıdır. Konuya Erzincan özelinde bakıldığında, şehrin alternatif turizm açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Doğa turizmi, macera turizmi, spor turizmi, kış turizmi gibi pek çok turizm türlerine ev sahipliği yapabilen bu destinasyonun bölgenin iklim açısından en elverişli yerlerinden birisi olması ve ulaşılabilirliğinin iyi olması önemli avantajlar arasında sayılabilir.

Bu araştırmanın turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin tespiti, yerel halkın bu işe dahil edilebilmesi açısından oldukça önemli olduğu düşünüldüğünden çalışmanın literatüre, destinasyon yönetimine ve festivalin gerçekleştiği ilçelerdeki turizm paydaşlarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma konusu hakkında literatürde yapılan pek çok çalışma vardır (Etiosa, 2012; Sert, 2017; Işıldar ve Yıldız, 2019; Boonsiritomachai ve Phonthanukitithaworn, 2019; Zavalsız ve Öztürk, 2020). Bu çalışmaların sayısının arttırılması ve bölge turizmini kalkındırmaya yönelik bir farkındalık sağlanması bakımından önemlidir. Festivallerin ilgili destinasyonlardaki pozitif etkilerini arttırmaya yönelik olarak kamu ve özel sektör temsilcilerine aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Yerel halkın festivallere aktif katılımının sağlanması teşvik edilmelidir.
- Yerel halkın festivallerden elde ettiği doğrudan ve dolaylı faydalar maksimize edilmelidir.
- Festival düzenleyiciler ile yerel halkın entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Festivallerin pozitif etkileri ön plana çıkarılmalıdır.
- Festivallerin kentsel gurur oluşturucu taraflarına ağırlık verilmeli ve duyurulmalıdır.
- Festivallerle ilgili halkla ilişkiler ve duyurum faaliyetleri önemsenmelidir.

- Festivallerin bölgeye pozitif ayrıcalık kazandıracağı vurgulanmalıdır.
- İnternet ve sosyal medya pazarlamasına ağırlık verilmelidir. Burada kastedilen sadece destinasyon pazarlaması değildir. Bu ortamlar görünürlük açısından önemli olduklarından kentin tanıtımı yörede yaşayanların gururunu arttırabilir.
- Festivallerle ilgili gelişim planları hazırlanmalıdır.
- Festival öncesi, esnası ve sonrası süreçler tüm paydaşlarla birlikte değerlendirilmelidir.
- Yeni festivaller ve bölgede turistlerin kalış sürelerinin uzatılması hakkında çalışmalar yapılmalıdır.
- Kemaliye'nin Cittaslow ağına katılması önemli bir fırsattır. Bu fırsatın farkında olarak pazarlama faaliyetlerine önem verilmelidir.
- Festivallerin algılanan negatif etkilerinin azaltılması için yerel yönetimlerin çalışmalarını arttırması gerekmektedir. Her iki ilçede de festivalin gerçekleştiği tarihlerde önemli oranda trafik ve park sorunu olması ve konaklama, yeme-içme mekânlarının azlığı turistik altyapı ve üstyapıdaki eksikliklerini giderilmesi için yerel yönetimlere görev düşürmektedir.
- Festivalin yapılma nedeni turizmin canlandırılması ve bölgeye turist çekilmesi ise kısa süreli bu festivaller bölgeyi tanıtmak ve kalış sürelerini uzatmak için büyük fırsat olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle oluşabilecek tüm aksaklıkların giderilmesi için stratejik planlama, destinasyon yönetimi ve turistik yatırımların yapılması gerekmektedir.

Karaca, Yıldırım ve Çakıcı (2017: 235-236) yerli karnaval katılımcıları üzerine yaptıkları bir araştırmanın sonucunda, katılımcıların haber kaynaklarının internet, sosyal medya ve arkadaş ve akraba tavsiyesi şeklinde belirtmiştir. Festivali hatırlatıcı ve festivale özgü ürünler üretmenin katılımcılar üzerinde ayrı bir çekicilik unsuru oluşturduğunu, bu ürünlerin üretiminde yerel halkın katılımının olması etkinliğe verilen desteği de arttırdığı tespit edilmiştir. Kemaliye ve Refahiye'de düzenlenen festivallerde bu tarz bir pazarlama çalışması yapılabilir.

Araştırmanın birtakım kısıtları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, araştırma verilerinin sadece iki festivalin gerçekleştiği yörede yaşayan yerel halktan elde edilmesidir. Bir diğer kısıt ise verilerin anket yöntemiyle toplanmasıdır. Gelecek araştırmalarda festival öncesi, esnası ve sonrasında derinlemesine inceleme yöntemleri birlikte veya karma yöntemler tercih edilerek konu üzerinde farklı bölgelerde araştırmalar yapılabilir. Ayrıca tüm turizm paydaşlarının da katılım göstereceği araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, A.S. (2012). *Özel ilgi turizmi*. Gözden Geç. 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Attanasi, G., Casoria, F., Centorrino, S. ve Urso, G. (2012). Cultural investment, local development and instantaneous social capital: A case study of a gathering festival in the South of Italy. *TSE Working Paper*, 12-291, February, 1-44.
- Berselli, C., Añaña, E. S.S. ve Zucco, F. D. (2021). A festival to call mine: Analysis of the impacts of the SESC International Music Festival, and its relationship with the pride of the community and the quality of life of residents. *Revista Brasileira de Pesquisa em Turismo*, São Paulo, Sep/Dec, 15(3), 1-16.
- Boonsiritomachai, W. ve Phonthanakitithaworn, C. (2019). Residents' support for sports events tourism development in Beach City: The role of community's participation and tourism impacts. *SAGE Open*, April-June 2019: 1-15.
- Bryne, M. B. (2010). *Structural equation modeling with AMOS*. 2. Baskı, New Jersey, USA: Lawrence Erlbaum Associates Publisher.
- Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. 6. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmakçı, E. ve Öztürk, Ş. (2019). Toplumsal değişimin bir faktörü olarak turizm. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim, 47(2), 1-17.
- Erdem, Ö., Mızrak, M. ve Aratoğlu, C. (2018). Festivallerin bölge turizmine katkıları ve sürdürülebilirliği: Uluslararası Mengen Aşçılık ve Turizm Festivali örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1) 228-245.

- Etiosa, O. (2012). *The impacts of event tourism on host communities case: The city of Pietarsaari*. Thesis Degree Programme in Tourism, Central Ostrobothnia University Of Applied Sciences, Finland.
- Felsenstein, D. ve Fleischer, A. (2003). Local festivals and tourism promotion: The role of public assistance and visitor expenditure. *Journal of Travel Research*, 41(4), 385-392.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Frisby, W. ve Getz, D. (1989). Festival management: A case study perspective. *Journal of Travel Research*, Summer, 28(7), 7-11.
- Goldblatt, J. (2013). Events and management. R. Finkel, D. McGillivray, G. McPherson ve P. Robinson (Ed.), *Research themes for events*, içinde (78-89). UK: CAB International 2013.
- Gursoy, D., Kim, K. ve Uysal, M. (2004). Perceived impacts of festivals and special events by organizers: An extension and validation. *Tourism Management*, 25, 171-181.
- Güneş, E. (2022). Contributions of local festivals in the context of sustainable tourism. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 39-51.
- Hair, J., Black, W., Babin, B. ve Anderson, R. (2014). *Multivariate data analysis*. 7. Baskı, Pearson New International Edition.
- Inoue, Y. ve Havard, C. T. (2014). Determinants and consequences of the perceived social impact of a sport event. *Journal of Sport Management*, 28(3), 295-310.
- Intason, M., Lee, C. ve Coetzee, W. (2021) Examining the interplay between a hallmark cultural event, tourism, and commercial activities: A case study of the Songkran Festival. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 49, 508-518.
- Irshad, H. (2011). Impacts of community events and festivals on rural places. *Alberta Agriculture and Rural Development*. [https://www1.agric.gov.ab.ca/\\$Department/deptdocs.nsf/all/csi13702/\\$FILE/Community-events-and-festivals.pdf](https://www1.agric.gov.ab.ca/$Department/deptdocs.nsf/all/csi13702/$FILE/Community-events-and-festivals.pdf), 1-17.
- Işıldar, P. ve Yıldız, Ö. (2019). Festivaller ve yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Urla örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 931-948.
- Jepson, A. ve Clarke, A. (2013). Events and community development. R. Finkel, D. McGillivray, G. McPherson ve P. Robinson (Ed.), *Research themes for events*, içinde (6-17). UK: CAB International 2013.
- Karaca, O. B., Yıldırım, O. ve Çakıcı, A. C. (2017). Adana Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalına katılan ziyaretçilerin algı ve memnuniyetleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 222-239.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 23. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. 3. Baskı. New York: The Guilford Press.
- Koç, O. ve Yıldırım, M. H. (2021). Festivallerin destinasyonlara etkileri üzerine bir araştırma: Uluslararası Troia Festivali örneği. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 4(1), 3-13.
- Lu, S., Zhu, W. ve Wei, J. (2020) Assessing the impacts of tourism events on city development in China: A perspective of event system. *Current Issues in Tourism*, 23(12), 1528-1541.
- Moscardo, G. (2008). Community capacity building: an emerging challenge for tourism development. G. Moscardo (Ed.), *Building community capacity for tourism development*, içinde (1-15). UK: CAB International.
- O'Sullivan, D. ve Jackson, M. J. (2002). Festival tourism: A contributor to sustainable local economic development? *Journal of Sustainable Tourism*, 10(4), 325-342.

- Panfiluk, E. (2015). Impact of a tourist event of a regional range on the development of tourism. 20th International Scientific Conference Economics and Management - 2015 (ICEM-2015). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 1020 – 1027.
- Roberts, S. (2013). An exploratory analysis of factors mediating community participation outcomes in tourism. R. G. Phillips ve S. Roberts (Ed.), *Tourism, planning, and community development*, içinde (35-49). UK: Routledge.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schulenkorf, N. (2012). Sustainable community development through sport and events: A conceptual framework for sport-for-development projects. *Sport Management Review*, 15, 1-12.
- Sert, A. N. (2017). Festivallerin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Beypazarı örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, 187-199.
- Simpson, K. ve Bretherton, P. (2013). Community understanding of the impact of temporary visitors on incidental destinations. R. G. Phillips ve S. Roberts (Ed.), *Tourism, planning, and community development*, içinde (67-80). UK: Routledge.
- Skoultos, S. G. ve Tsartas, P. (2009). Event tourism: Statements and questions about its impacts on rural areas. *Tourism: An International Multidisciplinary Journal Of Tourism*, 4(4), 293-310.
- Stoeckl, N. (2008). Enhancing the Economic Benefits of Tourism at the Local Level. G. Moscardo (Ed.), *Building community capacity for tourism development*, içinde (16-28). UK: CAB International.
- Taş, M. (2019). *Destinasyon imaj algısı ve sürdürülebilir destinasyon pazarlaması: Kemaliye destinasyonu örneği*, (Doktora tezi), Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- The Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), (2021). Implementing the OECD recommendation on global events and local development: A toolkit. <https://www.oecd.org/cfe/leed/Implementing-the-OECD-Recommendation-on-Global-Events-Toolkit.pdf>. Erişim tarihi: 15/11/2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2022). 31 Aralık 2021 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçları, https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx, Erişim tarihi: 15/05/2022.
- Xie, P. F. (2004). Visitors' perception of authenticity at the rural heritage festival: A case study. *Event Management*, 8(3), 151–160.
- Yıldız, S. B. ve Polat, E. (2016). Yerel halkın Eskişehir’de düzenlenen festivallerin etkilerine yönelik algıları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(2), 40-62.
- Yolal, M., Gursoy, D., Uysal, M., Kim, H. L. ve Karacaoğlu, S. (2016). Impacts of festivals and events on residents' well-being. *Annals of Tourism Research*, 61, 1-18.
- Zavalsız, Y.S. ve Öztürk, Y.E. (2020). Festivallerin Yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2), 456-474.
- Ziakas, V. (2016). Fostering the social utility of events: An integrative framework for the strategic use of events in community development. *Current Issues in Tourism*, 19(11), 1136-1157.